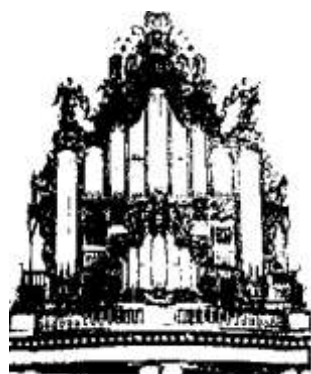

BELGIE
P.B.
2100 DEURNE 1
8/5682
P 602250
Afgiftekantoor :
2100 Deurne

CALCANT

COURANT

INFORMATIEBLAD VAN CALCANT VZW

Viermaandelijks
mei-augustus
september-december 2010

N° 42 en 43

Vu : Jan Van Mol, Ten Otter 27, 2980 Zoersel

L.s.

Misschien hoorde u een tijdje al niet meer van ons. Dit jaar kon u nog maar één courantje van ons ontvangen. Om dat goed te maken, geven we u een dubbel nummer dit keer.

Ter gelegenheid van onze jaarlijkse Antwerpse orgelwandeling gaven we een (onvolledig) overzicht van de bedreigde, vergeten, verwaarloosde, verdwenen enz. orgels in de Antwerpse binnenstad. We denken dat het interessant is en misschien kan dat wel eens dienen als hint naar beleidsmakers op diverse niveaus.

De klachten van de artistieke wereld over het terugschroeven van subsidies zullen u waarschijnlijk ondertussen de keel uithangen. Men krijgt wel eens de indruk dat sommige instellingen financiële putten denken te kunnen graven en dan verontwaardigd te zijn als ze ter orde worden geroepen. Iedereen zal in deze crisistijd wel de tering naar de nering moeten zetten zeker.

Dit betekent niet dat Calcant de gevolgen niet ondervindt van de krimpende mogelijkheden.

De tijd is al lang voorbij dat we hele kartonnen dozen naar de diensten van minister Anciaux droegen: alles moest gedocumenteerd worden en op 20 of zoiets exemplaren afgeleverd worden. Een gouden tijd voor de kopieerzaken.

Indrukwekkend was de muur kartons in de gangen van het ministerie in Brussel: hier woonde duidelijk een superieure macht die dat allemaal kon verwerken. Maar alle gekheid op een stokje: op het einde van de rit, zo'n klein jaar later kregen we toch een mooie som op de rekening die we dan weer konden verdelen onder orkesten, ensembles, solisten die dan weer vonden dat ze veel te weinig kregen. Dat is weer een ander verhaal. Niet meer dus.

Erger vinden we dat de provincie stopt met een jaarlijkse betoelaging die we erg fair vonden. Die was gebaseerd op het aantal manifestaties, de aard van het programma en zo meer. Dat gaf een verdeelsleutel waarmee de (elke jaar kleinere) koek dan verdeeld werd onder de talrijke gegadigden. Het leuke daarbij was dat er bij de uitgang niemand zat die moest beoordelen of het gebrachte wel "relevant" was in de "hedendaagse context". Ook niet meer dus.

Nu hebben we altijd gedacht: beginnen kan iedereen, volhouden is andere koek. We hebben ondertussen duchtig gesnoeid in de al erg sobere exploitatiekosten – en in eigen vinger gesneden. De grote projecten kunnen alleen nog in de vorm partnerschap en we zijn blij dat we in het koor Helicon o.l.v. Geert Hendrix dit jaar een oude liefde weervonden: in 2000 realiseerden we met hen voor de eerste keer de integrale uitvoering van het Weihnachtsoratorium.

Toch denk ik dat we trots mogen zijn op wat in het afgelopen jaar gerealiseerd is. We hadden een heel bijzondere orgelwandeling, een geweldige orgeltrip naar Ardeense abdijen (150 deelnemers!) en een bijzonder interessante orgelreis in het land van Hildegard. We speelden de Johannes-Passion in Merksem, waarvan we een traditie willen maken, voor een volle kerk. We verheugen er ons op dat de orgelmatinees in Kontich (waar tussen haakjes verschillende heel bijzondere organisten te horen waren) stilaan een begrip worden en we nodigen u allemaal uit

om er een zondagochtend uitstapje van te maken. De toegang was al gratis, vanaf nu krijgt u er nog een kop koffie bij ...

In dit nummer vindt u de planning voor 2011. Eén en ander moet nog worden geconcretiseerd. Eind april brengen we ons volgend Courantje met verdere details. Ondertussen kan u verder terecht op onze site www.calcant.be die iedere keer beter wordt met dank aan onze onbaatzuchtige webmasters Redy en Bram.

We mochten de afgelopen weken ondervinden dat heel veel leden ons blijven steunen. Dat is goed voor de centen natuurlijk maar geeft ons ook een grote morele steun.

Als u het nog niet is: u kan op elk moment lid worden. Inlichtingen vindt u verder in dit blaadje. Hebt u een bedrijf? Waarom geen gerichte steun aan één van de manifestaties die u nauw aan het hart liggen. We bespreken dat graag. Denk eraan dat we een nieuw rekeningnummer hebben.

We hopen u talrijk te mogen zien op ons Weihnachtsoratorium én op ons nieuwjaarsconcert.

Jan Van Mol
Cristel De Meulder
Alle medewerkers van Calcant

*Wij wensen u
een gezegend Kerstfeest
en een klankrijk Nieuwjaar!*

Het Calcantteam

10 jaar Integrale uitvoering
WEIHNACHTSORATORIUM
za 18 december, 11u & 15u
Sint-Andrieskerk Antwerpen

Helicon, koor

La Passione, orkest

Cristel De Meulder, sopraan

Inez Carsauw, mezzo

Ivan Goossens, tenor

Jean-Guy Devienne, bariton

Jan Van Mol, orgel

onder leiding van **Geert Hendrix**

10.30 u Aanleren koralen aan het publiek

11 u Cantates 1-2-3

14.30 u Aanleren koralen aan het publiek

15 u Cantates 4-5-6

Einde rond 16.30 u

Tickets en info :

Integrale uitvoering: € 35 eerste rang - € 25 tweede rang

Halvedagkaart: (ongenummerde plaats) € 15

Via rekening 001-6255558-07 (opgelet ! nieuw nummer) op naam van Calcant vzw.

Nederland: 10 38 66 264 (Rabobank) op naam van Calcant vzw.

Vermeld aub voor- of namiddag bij halvedagkaart + telefoonnummer.

Voor 9 december worden de kaarten opgestuurd.

Daarna liggen ze aan de kassa.

Uitgebreide info : www.calcant.be

Altenakapel – Kontich
Antwerpsesteenweg 79
Zaterdag 15 januari 2011 – 19 u.

Nieuwjaarsconcert

Cristel De Meulder, sopraan – An Engels, cello
Ad van Sleuwen, piano – Jan Van Mol, harmonium

Werken van o.a. P. Benoit, E. Tinel, E. Wambach, Franck, Gounod e.a.

Een op het eerste gezicht bizarre combinatie maar een programma dat heel wat ontdekkingen in petto heeft. Wie weet dat b.v. religieuze schlagers als het *Ave Maria* van Gounod en het *Panis Angelicus* van Franck oorspronkelijk voor deze bezetting waren geschreven? Bovendien vindt deze vergeten muziek haar natuurlijk kader weer in de prachtige neogotische ruimte van de Altena – kapel.

Niet alleen in de kerk weerklonk deze muziek. Ook in het burgersalon werd er graag rond de piano en het harmonium gemusiceerd: heerlijke muziek, veel bewerkingen maar ook originele composities.

Voeg daarbij dat verschillende Vlaamse componisten (Benoit, Tinel, Wambach) pareltjes voor deze bezetting hebben geleverd en dat Kerstmis nog om het hoekje kijkt ... Het resultaat is een sfeervol nieuwjaarsconcert buiten de platgetreden paden. Niet te missen.

Aansluitend receptie aangeboden door Calcant.

Voor alle liefhebbers: beamerpresentatie van de laatste Calcant – reis “Orgels in het land van Hildegard”. Voorstelling van de reis 2011 (Engeland: East Anglia).

Toegang: € 8 - € 7 (studenten, 60+) – gratis steunende en ereleden Calcant

Info & kaarten: Cultuurdienst – Sint-Jansplein 8

03 450 78 38/39 cultuurdienst@kontich.be

Zondagochtendconcerten in de Sint-Martinuskerk van Kontich

11u – Inkom gratis. Koffie na afloop.

Het orgel van de Sint-Martinuskerk in Kontich is uniek. In een oude kast, afkomstig uit een klooster in Hoboken, bouwde Smet vlak na de Belgische onafhankelijkheid een nieuw instrument. Hij aarzelde daarbij tussen oud en nieuw, Duits of Frans. Zo ontstond een veelzijdig orgel waar heel veel literatuur uitstekend tot zijn recht komt. De concerten gaan door op de zondag ochtend en eindigen net voor het aperitief! Ook dit jaar komen bekende solisten uit alle hoeken van het land én enkele grote internationale namen.

VOORJAAR

20 maart : JAN VAN MOL, orgel &
Ensemble VOCES AEQUALES o.l.v. CRISTEL DE MEULDER
Werken van Jacques Lemmens en Peter Benoit.

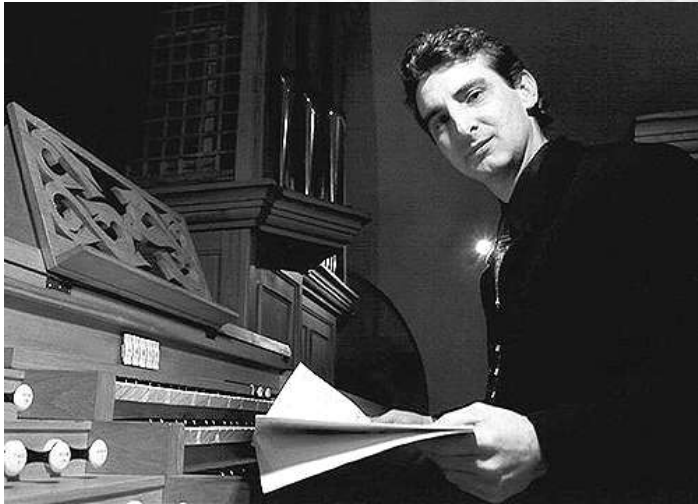
Dirigent en stichter Cristel De Meulder stelde dit unieke vrouwenensemble samen uit haar leerlingen samenzang en diverse bevriende zangeressen. Zij verdedigen het genre “gelijke stemmen” met veel succes en leggen zich in het bijzonder toe op de romantische Vlaamse muziek. Zij werden afgelopen jaar uitgenodigd om de vrouwenkoorpartij te zingen in “The Planets” van Holst in de Antwerpse Elisabethzaal en zij brachten met veel bijval het ‘Stabat Mater’ van G.B.Pergolesi.

17 april : GÉRARD CLOSE (Mamédy)

Organist van de abdij van Clairvaux (Luxemburg).
Directeur van de muziekacademie van Malmédy.

15 mei : IGNACIO RIBAS (Andorra)

Geboren in Valencia, maar werkzaam in Andorra. Titularis organist van Sant Esteve in Andorra La Vella. Artistiek directeur van het festival van de Fundació Amics dels Orgues de les Valls d'Andorra. Stichter van de jaarlijkse Academia de Órgano Contemporáneo. Componist. Concerteerde in Europa, Canada en de USA.

NAJAAR

18 september : BERNARD MICHEL (Paliseul)

Orgelleraar aan de academies van Bastogne, Bertrix en Bouillon. Organist in Libramont en Assenois en artistiek verantwoordelijke bij de *Amis de l'orgue* in Gedinne. Eén van de opkomende Waalse organisten van de jongere generatie.

18 september : ERIC HALLEIN (Roeselare) & PIET DOMBRECHT (hoorn, alpenhoorn)

Leraar orgel en klavecimbel aan diverse muziekaledemies. Stichtend lid van de Orgelkring Adriaan Willaert en muzikaal adviseur van het Internationaal Orgelfestival Roeselare. Realiseerde talrijke opnames. Concerten tot ver buiten Europa: Zuid-Afrika, Vietnam, USA.

20 november : MARIO DUELLA (Pray, I)

Concerteert wereldwijd (Japan, Australië, Nieuw Zeeland, Hongkong, Zuid-Afrika, USA, Canada, Mexico, gans Europa Talrijke cd – opnames. Uitgever van onbekende Italiaanse orgelmuziek. Artistiek directeur van het festival Storici Organi del Piemonte.

Op zoek naar een stemmige kerstviering ?

25 december – 11.30u.(Artiestenmis)

St.-Carolus Borromeuskerk – Antwerpen

**met Voces Aequales o.l.v. Cristel De Meulder
& Jan Van Mol, orgel**

**Creatie van ‘Missa Primo’
opgedragen aan ‘Ensemble Voces Aequales’
door de componist Joost Termont.**

Bedreigde en verdwenen orgels in Antwerpen

De zorg voor de Antwerpse orgels is problematisch te noemen. Buiten de kathedraal was er decennia lang geen beweging waar te nemen. De restauratie van het Sint-Paulus die “*en stoemelings*” zoals de Brusselaars zeggen, gebeurde ter gelegenheid van Antwerpen Cultuurhoofdstad 1993 was hierbij een uitzondering.

Sindsdien zijn er wel positieve tekenen waar te nemen. We noemen hierbij de restauraties in de kapel van het Elisabethgasthuis en in het Van Celst – instituut de laatste jaren. Dat ook het orgel van de Grauwzusterskapel, op zich niet echt belangrijk maar toch een fraai klinkend instrument, in alle stilte werd aangepakt op last van de Universiteit Antwerpen, is zeker toe te juichen.

Er worden dossiers klaargemaakt van enkele historische orgels: Carolus Borromeus (dit dossier wordt stilaan een *roman fleuve*), de Schoenmakerskapel, wellicht ook de Sint-Andrieskerk en het koororgel van de Sint-Jacobskerk. Na de hoopvolle restauratie van Sint-Willibrorduskerk in de Kerkstraat is daar de wil aanwezig om ook het Stevens – orgel aan te pakken: een echt kathedraal – orgel dat velen met verstomming zal slaan als het weer eens in zijn oude luister zou kunnen klinken. Meer nog dan de kerkorgels zijn de orgels van private instellingen (kloosters, scholen) een bedreigde soort. Hierin grasduinen is geen prettige bezigheid. Het is een verhaal van verval, onverschilligheid en uitzichtloosheid. Men moet er ook mee proberen te leven dat niet alles behouden kan blijven. En laten we eerlijk zijn. Met name de reparatie en het in stand houden van de talloze electro – pneumatische orgels is zo duur en zo problematisch dat het niet altijd opweegt tegen de intrinsieke waarde ervan.

KERKEN

De grote kerken die in de 19de eeuw in de uitdeinende rand van Antwerpen vormen een immens probleem van conservatie voor de komende jaren. Zeker ook hun orgels. We beperken ons hier tot kerken die van bestemming zijn veranderd.

Sint-Augustinuskerk (Kammenstraat)

De barokke Sint-Augustinuskerk (architect W. Coeberger) werd in de zeventiger jaren aan de eredienst onttrokken. Ondertussen herbergt het complex het AMUZ-muziekcentrum.

Het orgel uit 1828 is de belangrijkste realisatie van Theodoor Smet.

Dit bijzonder merkwaardige instrument heeft de volgende dispositie :

Antwerpen, Sint-Augustinus, Th. Smet 1828

<u>Hoofdwerk</u>	<u>Zwelwerk</u>	<u>Pedaal</u>
Bourdon 16'	Spitsfluit 8'	Sousbasse 16'
Montre 8'	Salicionaal 8'	
Viola di Gamba 8'	Voix Celeste 8'(origineel?)	
Bourdon 8'	Bourdon 8'	
Prestant 4'	Prestant 4'	
Fluit 4'	Fluit 4'	
Doublet 2'	Flageolet 2'	
Fourniture III	Trompet 8'	
Bombarde 16'	Basson 8'	
Trompet 8'	Vox Humana 8'	
Clairon 4' B		

Bezoekers van de AMUZ-concerten kunnen de prachtige lege kast bewonderen. Het orgel zelf is al verscheidene decennia (een halve eeuw?) opgeslagen bij een orgelbouwer die hieruit tot tevredenheid een belangrijk jaarinkomen puurt. Nu het binnenwerk van de kerk gerestaureerd is, ligt het voor de hand dat ook het Smet-orgel wordt aangepakt. Dit zou voor Antwerpen een zeer belangrijke aanwinst zijn.

Sint-Jozefskerk

De bescherming als monument van deze Neo-Romaanse kerk aan het stadspark, gebouwd naar plannen van provinciearchitect E.Giffe, hebben weliswaar een dreigende afbraak kunnen verhinderen maar heeft weinig soelaas gebracht voor het orgel. De kerk had in betere jaren een bloeiende gemeente uit de betere burgerij. Ook muzikaal speelde ze een grote rol : Michael Scheck voerde hier regelmatig Bachcantates uit. De latere kathedraalorganist Stanislas Deriemaeker had hier zijn eerste post en stichtte de Sint-Jozefsortgelconcerten. Toen hij Sint-Jozef inruilde voor de kathedraal werd hij opgevolgd door Herman Verschraegen die de concerten verderzette.

Het orgel werd in 1883 door Charles Anneessens gebouwd en werd wat gebarokiseerd door Pels-D'Hondt met een regaal hier en een cimbel daar. Het werd tot op het laatste ogenblik onderhouden maar wie het nu wil bezoeken, moet zich een weg banen door de spinnenwebben.

Het orgel werd ingespeeld door de internationaal befaamde Wiegand en door Desmet, organist van de Sint-Rombouts in Mechelen. In de pers kreeg het de gangbare maar zeer lovende epitheta: "voix grave et solennelle", "d'une douceur, d'une ampleur, d'un moelleux indéfinissables". Als negatief element weze wel aangestipt dat hier voor de eerste maar niet de laatste keer in Antwerpen kostenbesparend werd geëxperimenteerd met een nepfront : de pijpen werden op een canvas geschilderd en dat was het dan. Het jaar daarop zal Anneessens een nog groter orgel in Antwerpen bouwen : dat van de Sint-Jacobskerk

De kerk is nu in gebruik genomen door een Russische orthodoxe gemeenschap die per definitie geen orgel gebruikt in haar liturgie.

KLOOSTERS

Voormalig Redemptoristenklooster (Hopland)

In hun klooster bevond zich het enige orgel van de grote Cavaillé-Coll in Antwerpen. De grote Parijse orgelbouwer had dit instrument geplaatst op de Wereldtentoonstelling van 1876. Het werd daar o.a. bespeeld door Peter Benoit. In de late zestiger jaren werd het, in de “geest van Vaticanum II” overbodig geacht en te koop aangeboden. Vooraanstaande organisten adviseerden toen dat het niet de moeite loonde om het binnen Antwerpen te behouden “het had toch geen plenum en zonder plenum heb je geen echt orgel”.

Uiteindelijk werd het in 1871 verkocht aan de Hervormde Kerk van Nunspeet op de Veluwe waardoor het dus gered is maar zich toch, ook architecturaal, in een vreemde omgeving bevindt.

Voormalig Dominicanenklooster (Ploegstraat)

In 2000 woonden er nog vier paters in het enorme complex. Ze verkochten klooster én kerk op een nogal ondoorzichtige manier. Na jaren juridisch getouwtrek tussen de Provincie en een projectontwikkelaar, kwam er in 2007 een regeling ten gunste van de Provincie Antwerpen. Ondertussen was het gebouw jarenlang een kraakpand geweest en was de kerk grondig leeggemaakt.

Het orgel, een werk van Stevens uit Duffel, werd op 31 mei 1949 ingespeeld o.m. door Flor Peeters.

In feite was het een aanpassing van een orgel dat Stevens reeds in 1929 had opgeleverd. Het had 34 spelen op drie klavieren en pedaal. In de naoorlogse periode speelde het een belangrijke rol in het Antwerpse muziekleven. In de zgn. Artifex - concerten passeerden binnen – en buitenlandse organisten de revue. Het orgel was tot voor

kort nog niet gevandaliseerd en de vraag is: moet het een nieuwe bestemming krijgen of kan het een rol spelen in de nieuwe bestemming van de kerk?

Voormalig klooster van de zusters Apostolinnen (Sint-Jacobsmarkt)

Het complex met zijn typische toren, vlakbij het Grauwzustersklooster, wordt nu benut als instelling voor moeilijk opvoedbare meisjes (of erger). De fraaie kapel wordt als magazijn gebruikt. De wandschilderingen en het orgel (twee klavieren en pedaal, bouwer onbekend maar wellicht Stevens) wachten het einde der tijden af.

Voormalig Franciscanessenklooster (Congostraat).

Dit orgel werd gebouwd in 1913 door de Brusselse orgelbouwer Cloetens. Cloetens kreeg een relatieve bekendheid door een uitvinding van hem, de “luthéal”, een apparaat dat op de piano werd gemonteerd en de klank ervan moduleerde. De Tzigane van Ravel is oorspronkelijk geschreven voor viool en luthéal. Cloetens kwam deze dagen weer in de

belangstelling door de restauratie van één van zijn orgels in Cairo door Gerard Pels en zijn “facteurs d’orgue sans frontières”.

Het orgel in de Congostraat moet hiervoor niet onderdoen. Of hoe Antwerpen evolueert naar een ontwikkelingsgebied ...

Het orgel van de Franciscanessen is in Antwerpen een unicum. Helaas is de toestand ervan deerniswekkend. Het klooster doet dienst als lagere school. De kapel is buiten gebruik. Omdat er nogal wat ramen stuk zijn, hebben de duiven vrij spel en vinden we hun uitwerpselen overal, ook op de speeltafel die bij ons bezoek enkele jaren geleden niet eens gesloten was.

Klooster der Zwartzusters (Zwarzusterstraat)

Naast de Karmelietessen in de Rosier is dit het enige historische klooster in Antwerpen dat nog bewoond wordt door zusters, zolang het duurt, natuurlijk. Zij zijn er sinds 1345 en legden zich traditioneel toe op de ziekenzorg.

In de kapel (die we mochten gebruiken bij de wandeling in het teken van het harmonium twee jaar geleden) staat een orgel dat

door de verbouwingen veel van zijn luister verloren heeft.

Het orgel verween in de Franse revolutie, maar de kast werd blijkbaar behouden en voorzien van een nieuw orgel in een contract met J.J. Delhaye in 1843. Delhaye stierf echter begin 1845 en wij veronderstellen dat het Bernard Loret was die het werk

uitvoerde. Loret was vanaf 1842 aan het werk in de aangrenzende Sint-Pauluskerk en ook in 1844 in de kapel van het Elisabethgasthuis. Zijn “uitvinding”, het activeren van de blaasbalg met een draaiwiel “welke door een kind van 12 jaren kan bestierd worden” is nog aanwezig achter het orgel. Het orgel van Sint-Paulus had er zo zes. “Uitvinding” tussen aanhalingstekens omdat Serassi in Italië dit ook al toepaste. Het orgel werd in 1907 op een nogal stuntelige manier verbouwd door J. Geurts en ook in 1943 zou er nog een ombouw zijn geweest.

Klooster der Karmelietessen (Rosier)

In dit eeuwenoude klooster uit de Spaanse tijd leeft nog een gemeenschap van zusters volgens strenge regels.

Het orgel is afkomstig uit de Sint-Martinuskerk van Duffel. Het was een werk van Paul van Overbeek uit 1795. In 1885 werd het geschonken aan de Karmelietessen in Antwerpen. Stevens-Vermeersch bracht het in 1882 over maar vernieuwde het instrument. Het heeft 9 stemmen verdeeld over twee klavieren en aangehangen pedaal. De buitengewoon fraaie kast met muziektrofeeën is van grote waarde. Ze werd uitgevoerd door schrijnwerker P.F. Denoter en beeldhouwer J.F. Van Geel. Het orgel is nog in bespeelbare staat en wordt nog gebruikt.

Begijnhofkerk

Van het oude begijnhof resten nog de straatnaam: de Begijnenstraat, bekend voor de gevangenis. Die leidde buiten de stadswallen waar het begijnhof ongeveer op de plaats van het oude gerechtshof stond. Het werd in 1542 door de troepen van Maarten Van

Rossum vernield. De begijntjes zochten een veiliger locatie binnen de muren en kwamen uiteindelijk in de buurt van de Ossenmarkt. Het is Antwerpse Begijnhof is minder bekend maar vormt nog altijd een prachtige oase in het stadswefsel, ook na en misschien ook de nogal fantastische restauratie in de 19de eeuw. Op het einde van de 18de eeuw bestelden zij een orgel bij Forceville die hiermee aan het begin stond van zijn Antwerpse periode. Dit instrument, dat zo goed als zeker niet het eerste was in het begijnhof, verdween in de storm van de Franse Revolutie.

Uit de offerte van weduwe Geurts aan de Sint-Jacobskerk weten we dat dit werk aan Geurts mag toegeschreven worden: “Werken geplaatst in 1881 en 1882. (...) Nieuw orgel geplaatst op het Begijnhof t/s (=ter stede). Groot Orgel en Positif”.

Anders dan de Handelshogeschool en de Keizerskapel ziet men hier een dubbele orgelkast in de typische Mondt – Geurts stijl. De kast aan de noordkant is loos en is er

voor de symmetrie. Het “positif” is een bovenwerkje. De mechaniek loopt buiten de kast naar boven.

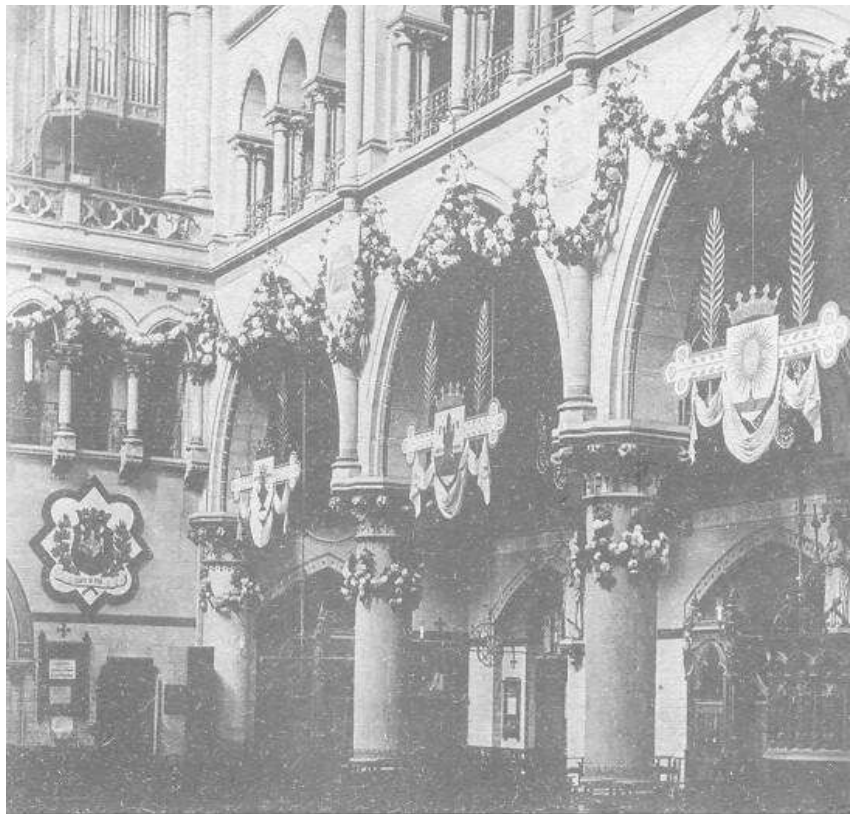
Het lot van dit toch bijzonder instrumentje ? Een in het begijnhof residerende gepensioneerde priester stelde een grote som geld ter beschikking om het orgel te repareren. Eén van onze gevestigde orgelbouwers deed daarmee zo goed als niets. Integendeel, hij ontkoppelde het bovenwerk dat dus gewoon niet bespeelbaar is. Dan kwamen er schilders. Die vonden dat het pedaal in de weg stond en braken het gewoon af. En zo voort.

SCHOLEN

O.-L.-Vrouwcollege (Frankrijklei)

Tenslotte is er nog het orgel van de kapel (in feite een grote kerk) van het Antwerpse Jezüietencollege op de Frankrijklei dat Anneessens in 1889 opleverde.

De situatie is vergelijkbaar met het Brusselse Jezüietencollege (Saint-Michel) waar het Kerkhoff-orgel de laatste jaren weer in de belangstelling is gekomen. In Antwerpen is het orgel echter al decennia buiten gebruik. Een deel van het pijpwerk werd meegenomen door enthousiaste amateurs.

Antwerpen, Jezüietencollege: Charles Anneessens 1895

Grand Orgue

Montre 16'
Bourdon 16'
Montre 8'
Flûte Harmonique 8'
Viola di Gamba 8'
Bourdon 8'
Principal 4'
Doublette 2'
Plein Jeu II-III-IV
Trompette 8'
Bombarde 16'
Clarinettes 8'

Récit

Bourdon 16'
Bourdon 8'
Hohlflöte 8'
Diapason 8'
Salicional 8'
Voix Céleste 8'
Flûte Harmonique 4'
Melophone 4'
Octavin 2'
Quinte 2 2/3'
Trompette 8'
Basson/Hautbois 8'
Voix Humaine 8'

Pédale

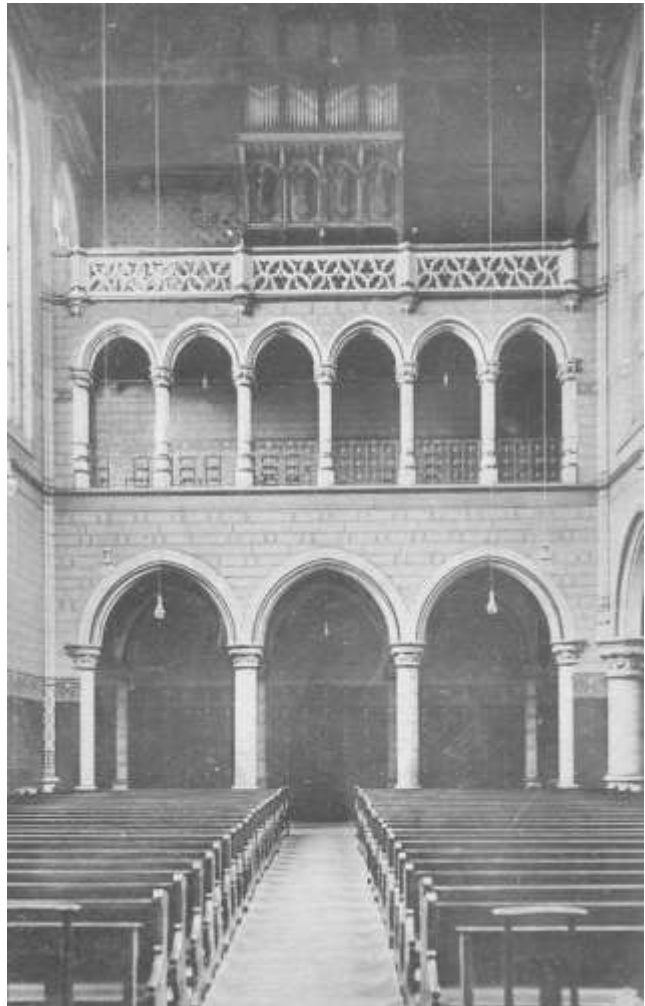
Contrabasse 16'
Soubasse 16'
Octave 8'
Tubasson 8'
Bombarde 16'

We geven de royale dispositie hier in extenso: het gaat om een orgel in een schoolkapel dat zich kan –kon- meten met elk orgel in de stadskerken ...

De kapel wordt door de Poolse gemeenschap gebruikt en is bijgevolg één van de drukst bezochte kerken in Antwerpen.

Het orgel kan niet worden gebruikt omdat de motor al jaren van het net is afgekoppeld.

Sint-Jan Berchmanscollege (Meir)

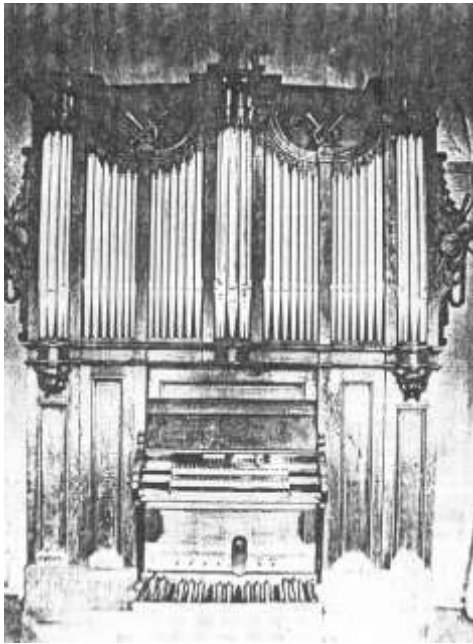

In 1902 sloot Pierre Schyven uit Brussel een contract met het “collège archi-épiscopale de St Jean Berchmans à Anvers” voor de bouw van een orgel voor de schoolkapel. Deze kapel had de afmetingen van een behoorlijke kerk. Gebouwd naar de plannen van Edmond Leclef zou deze prachtige neogotische kapel versierd worden door vooraanstaande artisten van dat ogenblik: het beeldhouwersduo de Boeck en van Windt, de schilders Ernest Wante en J.B. Anthony, het glazeniersatelier Stalins-Janssens.

Bij verbouwingen van de school werd besloten een vloer te installeren op de hoogte van “le jubé des professeurs” van aaruit de leerlingen beneden in het oog werden gehouden. .

Beneden kwam een sportzaal. Boven bleef de kapelruimte bewaard met nog altijd harmonieuze proporties en kostbare muurschilderingen. Het orgel had 18 stemmen op twee klavieren en pedaal. Aan het orgel werd niet veel aandacht besteed bij de verbouwing maar in de negentiger jaren van vorige eeuw waren er 2 geïnteresseerde leerlingen in de school Bruno Bolsens en Werner Truyens) die in hun vrije uren en heel voorzichtig het orgel weer hebben bespeelbaar gemaakt: een unicum. Het orgel is dus nog in goede staat maar wordt nauwelijks nog gebruikt.

Sint-Stanislascollege (Berchem)

Een Kerkhoff – orgel in een ouder kas bevond zich nog op het hoogzaal van de kapel die ondertussen was omgevormd tot turnzaal. De motor was afgekoppeld en het was dus niet meer bespeelbaar (laatste bezoek ca. 1985). Het verdere lot is ons onbekend.

In 1910 bestelde het Sint-Stanislascollege van Berchem een orgel waarbij een oudere kas, afkomstig uit Blandain bij Doornik, gebruikt werd.

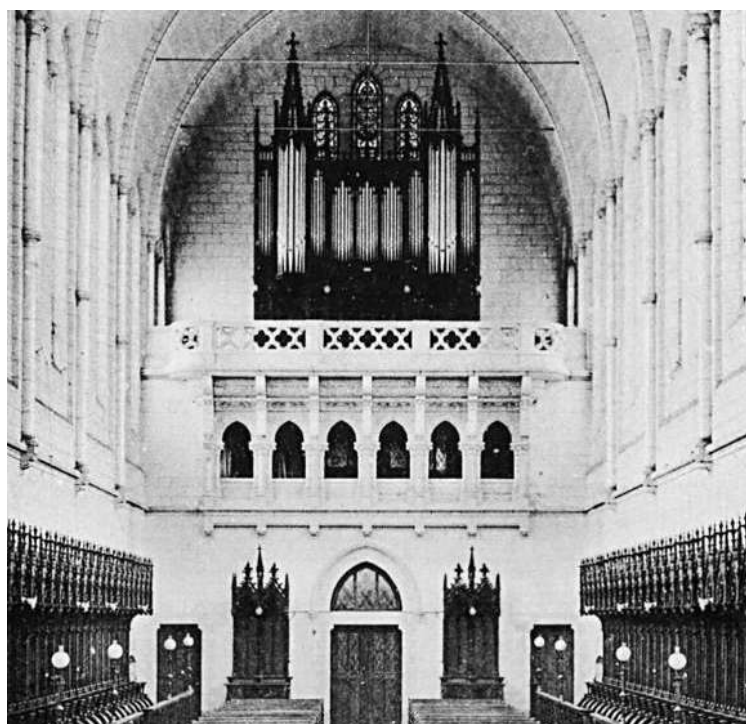
De kapel is al heel lang een sportzaal geworden en het orgel, dat twintig jaar geleden nog aanwezig was, is ondertussen helemaal vergeten zoniet verdwenen.

Het voormalige internaat “Sacré Coeur” (Lamorinièrestraat)

Kerckhoff leverde in 1920 een royaal instrument aan dit exclusief en Franstalig meisjesspensionaat met een rijkelijk versierde grote kapel. Bijzonder waren de fraaie grisaille – glasramen met niet –figuratieve vegetatieve thema’s. De beide zijkanten werden ingenomen door indrukwekkende koorstoelen: om de meisjes goed in het oog te houden tijdens de kerkdienst namen hier de zusters plaats.

De school werd verkocht en huisvest nu een joodse school met zionistische inslag die geen enkele belangstelling heeft voor het behouden van objecten met christelijke–katholieke- connotatie.

Glasramen en koorgestoelte werden al gesignaleerd bij antiquairs. Het orgel is pneumatisch (buizenpneumatiek) met een bijzonder gave kast in peach pine. We weten niet hoe pogingen om het te verkopen zijn afgelopen.

Antwerpen, Collège du Sacré-Coeur: J.-E.Kerckhoff 1920

Grand Orgue (C-c''')

Bourdon 16'
Montre 8'
Flûte Harmonique 8'
Viola di Gamba 8'
Bourdon 8'
Principal 4'
Octavin 2'
Trompette 8'

Récit (C-c''')

Bourdon doux 8'
Flûte Harmonique 8'
Salicional 8'
Voix céleste 8'
Flûte octave
Quinte 2 2/3'
Basson

Pédale (C-f')

Soubasse 16'
Octave Basse 8'

Octave gr. Réc/G
Réc/GO
Réc/Péd
GO/Péd
Express. Réc.
Express. GO

De inspelning van het orgel gebeurde in 1920 door Ch.M. Danneels, professor orgel van het Conservatorium van Luik.

Handelshogeschool (Korte Nieuwstraat)

Het gebouw maakte oorspronkelijk deel uit van het Jezüietenklooster en hoort dus bij de Carolus Borromeuskerk. In hun klooster hadden de Jezüieten een private kapel aan de kant van de Sint-Kathelijnevest met een drukke biechtpraktijk. De Jezüieten hadden de

naam geen grote problemen in de biechtstoel te maken. Die kapel kwam er omdat de Jezüieten, toen zij halfweg de 19de eeuw hun klooster opnieuw hadden verworven, niet meer over de kerk konden beschikken: die was ondertussen parochiekerk

geworden.

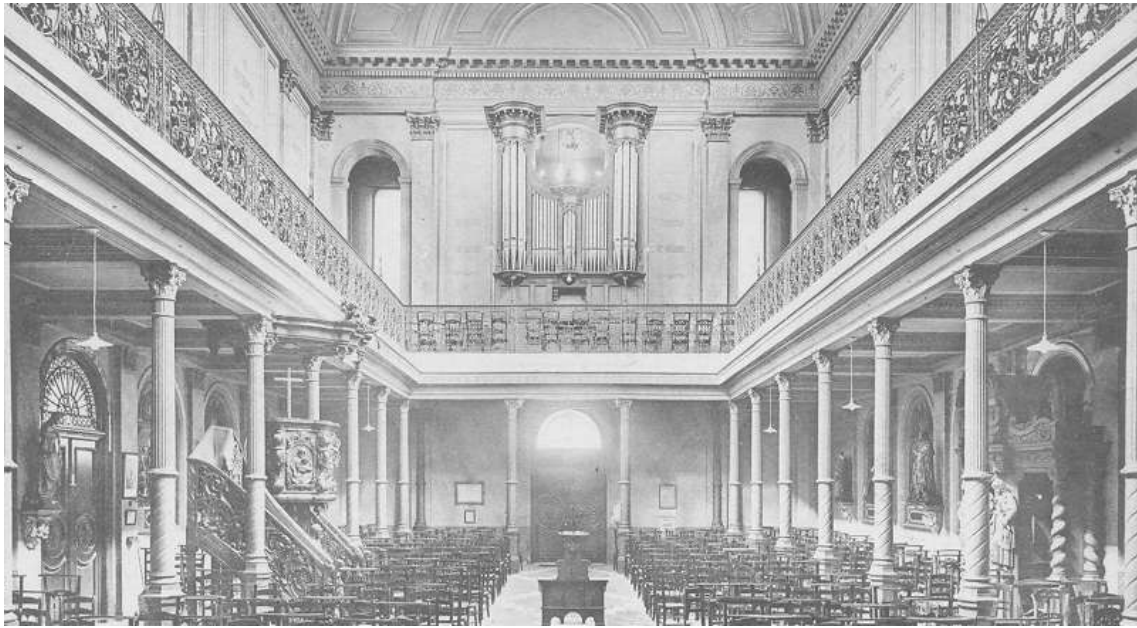
Net zoals in het Sint-Jan Berchmanscollege werd in deze hoge ruimte een vloer op halve hoogte gelegd. De kapel heeft ook hier nog veel grandeur behouden.

Over het orgel hebben we geen primaire gegevens. De kast met de typische ronde kap doet inderdaad erg denken aan de orgels van de Keizerskapel en het Begijnhof. We veronderstellen dat het in de jaren 1850-60 werd gebouwd door Mondt-Groenewout en twintig jaar later onder handen genomen door zijn opvolger Geurts. Van hem is er een bestek voor de Sint-Jacobskerk uit 1882 bekend waarin hij ernaar verwijst.

Het is – uitzonderlijk! – een mechanisch instrument met 13 registers op twee klavieren en aangehangen pedaal. Het is nog compleet maar wordt sinds mensenheugenis niet meer gebruikt. Het verdient een grondige onderhoudsbeurt en zou een rol kunnen spelen bij de concerten die in deze prachtig klinkende ruimte wel eens worden georganiseerd.

KLINIEKEN

Sint-Vincentiuskliniek (Sint-Vincentiusstraat)

In 1894 sloot “Joseph De Prez, fabrikant d’orgues d’église et d’harmoniums » uit Gent een contract met de Zusters van Liefde in de Sint-Vincentiusstraat n° 10 te Antwerpen voor de bouw van orgel met twee klavieren en vrij pedaal. Deprez (Lebbeke 1846 – Gent 1918) was actief vanaf ca. 1880, vooral in Oost-Vlaanderen. Hij zal wel een binding met de Zusters der Liefde hebben gehad want ook in Gent leverde hij hen een orgel. Het instrument van de Sint-Vincentiuskliniek is het enige van hem gekende instrument aan deze kant van de Schelde. Het bleef grotendeels intact bewaard en was tot voor kort bespeelbaar. Inmiddels zijn er grote werken aan de kliniek aan de gang. De merkwaardige kapel in Italiaanse neostijl is daarbij gelukkig gespaard gebleven. Ze staat nu opgeschoord in een metalen geraamte en is uiteraard gesloten.

Kapel van de voormalige Sint-Camilluskliniek

(Lockaertstraat, bij de Sint-Laurentiuskerk)

Oorspronkelijk een nieuwe vestiging van de zusters van het Elisabethgasthuis die door de Fransen waren verdreven. De kliniek is verdwenen, de oorspronkelijk neogotische kapel werd modern omgebouwd en in 1953 bestelden de zusters een orgel bij Klais in Bonn. Klais was dubbel zo duur als D’Hondt uit Herselt, maar de zusters wilden het beste en geld speelde blijkbaar geen rol. Ook daarna lieten zij jaarlijks iemand uit Bonn overkomen om het orgel te onderhouden. Op dit ogenblik verblijven in het gebouw nog een aantal ouder wordende zusters en het gebruik van de kapel zal wel heel beperkt zijn. Maar het Klais orgel klinkt nog altijd zo fris en zo neobarok als in zijn beste dagen. Een uitzondering!

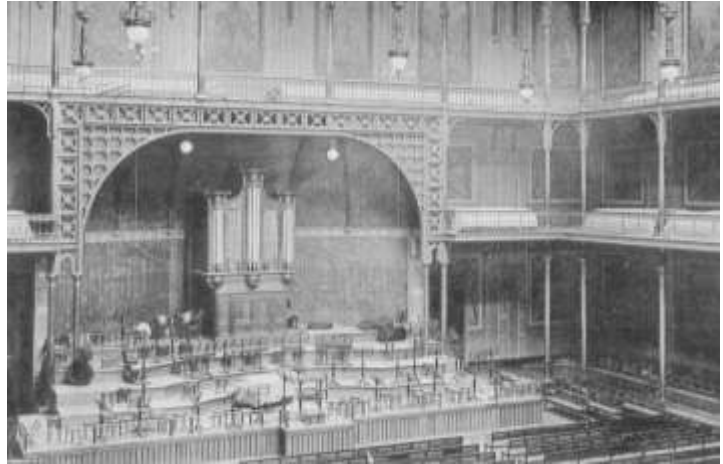

OPENBARE GEBOUWEN

Zaal van de Dierentuin (Elisabethzaal)

In 1901 bestelde de zaal van de “Jardin Zoologique” een Kerckhoff-orgel. Een oude postkaart geeft een goed beeld.

De zaal werd na de Tweede Wereldoorlog gemoderniseerd: het werd de huidige Elisabethzaal en in 1952 zou het orgel via orgelbouwer Geurts in de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Hasselt terecht gekomen zijn.

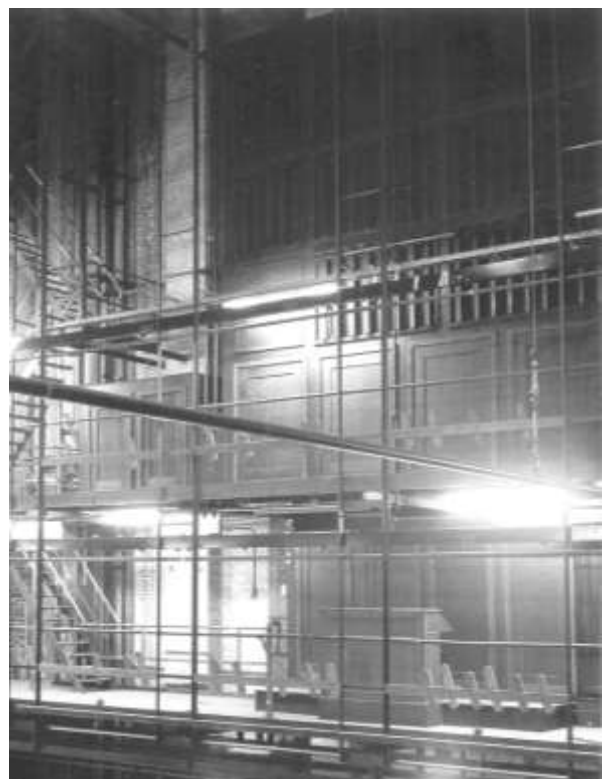
Zoals bekend zal de Elisabethzaal binnenkort grondig vernieuwd en omgebouwd worden. Hierbij is geen orgel voorzien. Lees hierover meer in de Calcant-Courant 41.

Opera

Onlangs onderging het operagebouw een ingrijpende verbouwing.

Zoals de meeste operagebouwen uit die tijd bezat het een orgel dat bij talrijke producties een rol te spelen had. Denk aan de kapelscène uit Tosca van Puccini. Het bevond zich in de technische toren boven het podium. Het contact met het orkest (zeven verdiepingen lager) verliep uiteraard moeizaam en gaandeweg werden elektronische orgels ingeschakeld wanneer dat nodig was. Het orgel was perfect bewaard maar moest sneuvelen bij de recente moderniseringswerken. Het werd geschonken aan de gemeente Mortsel die het nu laat aanpassen en er blijkbaar een geschikte locatie voor heeft.

Het orgel werd in 1908 geleverd door de Brusselse firma Kerckhoff die in Antwerpen verschillende orgels leverden waarvan er geen enkel nog te bespelen is.

Jaarkalender 2011

15 januari, 19 u.

Jaarconcert

Cristel De Meulder, Ann Engels (cello), Ad Van Sleuwen (piano), Jan Van Mol (orgel)

Kontich, Altenakapel

17 april, 11 u.

Zondagochtend orgelconcert

Gérard Close

Kontich, Sint.-Martinus

30 april, vanaf 8 u.

Lente - orgeltrip: "Orgels in de bloeiende boomgaarden"

Genk – Sint-Truiden e.a.

Organisten: Joost D'Hondt, Jan Van Mol e.a.

15 mei, 11 u.

Zondagochtend orgelconcert

Ignacio Ribas

Kontich, Sint.-Martinus

3 juni, 20 u.

Pecheur - orgelconcert

Jaroslav Tuma, prijswinnaar Improvisatieconcours Haarlem

orgel en pianoforte, improvisatie

Zoersel, Sint-Elisabethkerk.

18 juni, 19 u.

Kontichse orgelnacht

Michel Collin en Masako Honda (orgel) Gerard Pels (animatie)

Kontich, Sint.-Martinus

16 augustus, 14 u.

17de Antwerpse Orgelwandeling "Orgels rond het Rivierenhof"

18 september, 11 u.

Zondagochtend orgelconcert

Bernard Michel

Kontich, Sint.-Martinus.

22-27 september

Calcant Orgelreis: Engeland

16 oktober, 11 u.

Zondagochtend orgelconcert

Eric Hallein en Piet Dombrecht: hoorn en alpenhoorn

Kontich, Sint.-Martinus.

2 november, vanaf 8 u.

Herfst – orgeltrip: “Verlaten abdijen” (Ter Kameren, Leuze, Aulne).

Jan Van Mol, François Houtart e.a.

20 november, 11 u.

Zondagochtend orgelconcert

Mario Duella

Kontich, Sint.-Martinus.

De Zondagochtendconcerten &
orgelnacht te Kontich zijn in samenwerking met

Calcant vzw

Een boeiend en rijkgevuuld jaarprogramma kunnen we blijven verwezenlijken door de hulp van vrijwilligers, de steun van onze leden en de samenwerking met culturele verenigingen.

Overweegt u lid te worden ? Welkom!

15 € sympathisant

We houden u op de hoogte met de Calcant Courant

25 € steunend lid

50 € erelid

125 € berschermlid (privé of firma)

We houden u dan op de hoogte met de Calcant courant

u krijgt gratis één jaarconcert en

u hebt voorrang bij inschrijving op de Calcant – trips en –reizen.

Opgelet ! nieuw banknummer : 001-6255558-07

Calcant vzw, Richardstraat 23, 2060 Antwerpen

Voor Nederland: 103866264 (Rabobank)

Maatschappelijke zetel : Richardstraat 23 2060 Antwerpen

CALCANT vzw

Richardstraat 23
2060 Antwerpen

Info & reservaties :

Jan Van Mol – janvanmol@pandora.be

0497/43.84.24

Cristel De Meulder – cristel.demeulder@sopraan.eu

0495/54.29.31

www.calcant.be

rek.nr. 001-6255558-07 (opgelet : nieuw !)

voor Nederland nr. 103866264 (Rabo)

